

Ympäristöministeriö
PL 35
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@ym.fi

Ympäristöministeriön lausuntopyyntö, Norjan suomalais-norjalaisen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma ja sen ympäristöselostus, VN/6453/2021

Metsähallituksen lausunto Norjan suomalais-norjalaisen vesienhoitoalueen suunnitelmakauden 2022–2027 vesienhoitosuunnitelmasta ja sen ympäristöarvioinnista

Metsähallitukselta on pyydetty lausuntoa Norjan suomalais-norjalaisen vesienhoitoalueen suunnitelmakauden 2022–2027 vesienhoitosuunnitelmasta ja sen ympäristöarvioinnista. Samassa yhteydessä lausutaan toimenpideohjelmasta ja alueellisesta toimenpideohjelmasta.

Tenon–Näätämöjoen–Paatsjoen kansainvälinen vesienhoitoalue kattaa Suomesta Jäämereen laskevat vesistöt: Tenojoen, Näätämöjoen, Uutuanjoen ja Paatsjoen vesistöalueet, sekä Venäjälle laskevan Tulomajoen latvavesistöalueen. Vesienhoitoalueen pinta-ala Suomen puolella on 25 566 km², mikä on noin kaksi kolmasosaa valuma-alueiden kokonaispinta-alasta. Vesienhoitoalueella on rannikkovesiä vain Norjan puolella.

Suomalais-norjalaiseen vesistöalueeseen kuuluu Paatsjoen, Tenojoen ja Näätämöjoen päävesistöalueet, joiden Suomen puolella olevan alueen pinta-ala on 22 192 km². Jokia Suomen puolella on 2676 km ja alueen järvisyys on 19 %. Metsähallituksen hallintaan kuuluu yli 90 % suomalais-norjalaisen vesienhoitoalueen Suomen puolella sijaitsevista alueista (20 511 km²), ja näistä alueista noin kaksi kolmasosaa on Luontopalveluiden hallinnoimia. Metsähallituksen Luontopalvelut hallinnoi ja hoitaa valtion luonnonsuojelualueita ja suojelutarkoituksiin varattuja Natura-alueita, joilla veden tilan ylläpito tai parantaminen on tärkeää elinympäristön tai lajin suojelun kannalta (luontodirektiivi 92/43/ETY ja lintudirektiivi 79/409/EEC). Metsähallituksen liiketoimintayksikön Metsähallitus Metsätalous Oy:n metsätalousmaata Suomen puolella sijaitsevista alueista on noin 15 % ja Metsähallitus Kiinteistökehityksen hallinnoimaa luontaistalousaluetta alueella on noin 10 %.

Metsähallitus on erittäin merkittävä hanketoimija mm. vesistöjen ja valuma-alueiden elinympäristökunnostuksen sekä lajisuojelun aloilla. Omistajapolitiikkansa mukaisesti Metsähallitus toteuttaa metsähallituslain mukaisena yleisenä yhteiskunnallisena veloitteena aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelman monikäyttömetsissä.

Metsähallitus panostaa aikaisempaa enemmän vesiensuojeluun valuma-alue-suunnittelulla, ohjeita tarkentamalla ja työmenetelmiä kehittämällä.

Yleiset huomiot

Norjan suomalais-norjalaisen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma 2022-2027 ja sen ympäristöselostus on perusteellinen ja selkeästi laadittu. Erityisesti suunnitelmassa positiivista on, että ilmastonmuutokseen varautuminen ja muovisaasteiden aiheuttamat haasteet oli otettu hyvin huomioon, vaikka aiheina ne ovat monimutkaisia ja vaikeasti kontrolloitavia. Ympäristön tilaan ja eliöihin vaikuttavat myös globaalit ilman mukana kulkeutuvat mikromuovit, näiden vaikutus tunturivesiin olisi myös hyvä ottaa huomioon muovisaasteiden tuomien haasteiden käsittelyssä.

Suomalais-norjalaisen vesienhoitoalueen päävesistöalueisiin tunnistetut suurimmat haasteet vesienhoitosuunnitelman mukaan ovat kaukokulkeumat (raskasmetallit), vieraslajit ja taudit sekä voimalaitokset. Vieraslajit tulevat olemaan todennäköisesti entistä merkittävämpi ongelma vesiekosysteemeissä mm. muuttuvan ilmaston myötä. Vesienhoitosuunnitelmassa onkin tärkeää ottaa kantaa vesistöjen vieraslajien torjunnan lisäksi vieraslajien ennalta ehkäisevään torjuntaan ja tehdä rajoja ylittävää yhteistyötä asiassa.

Alueellisen vesienhoitosuunnitelman ja alueellisen toimenpideohjelman kaikissa taulukoissa, jotka esittävät suomalais-norjalaisen vesienhoitoalueen vesimuodostumiin kohdistuvat suuret/keskisuuret vaikutukset vesialueittain, puuttuu Paatsjoen kohdalta kolmas punaisella merkitty vaikutus (kuva 1.). Suomenkielinen taulukko ei myöskään vastaa norjankielisessä vesienhoitosuunnitelmassa olevaa taulukkoa.

Suomalais-norjalaisen vesienhoitoalueen vesimuodostumiin kohdistuvat suuret/keskisuuret vaikutukset vesialueittain					
Nimi	1	2	3	4	5
Suomalais-norjalaiset	Kaukokulkeumat	Vieraslajit ja taudit	Vesivoima	Matkailu ja virkistys	Muu tai tuntematon
Teno	Matkailu ja virkistys	Vieraslajit ja taudit	Jätevesi	Muu tai tuntematon	Rannikkoliikenne
Näätämöjoki	Vesivoima	Vieraslajit ja taudit	Muu tai tuntematon	Asutuksen kehitys	Rannikkoliikenne
Paatsjoki	Kaukokulkeumat	Vieraslajit ja taudit		Teollisuus	Muu tai tuntematon

Vaikutukset järjestyksessä suurimmasta vähenevään osuuteen. Vaikutukset, joita esiintyy yli 10 %:ssa vesimuodostumista, on merkitty punaisella. Vaikutukset, joita esiintyy 5–10 %:ssa vesimuodostumista, on merkitty oranssilla. Vaikutukset, joita esiintyy alle 5 %:ssa vesimuodostumista, on merkitty keltaisella.

Kuva 1. Suomalais-norjalaisen vesienhoitoalueen vesimuodostumiin kohdistuvat suuret/keskisuuret vaikutukset vesialueittain, jossa Paatsjoen kohdalla puuttuva vaikutus. Kuvakaappaus on otettu alueellisen vesienhoitosuunnitelman sivulta 8.

Suojelualueet, luonto

On tärkeää, että myös Norjan suomalais-norjalaisen vesienhoidon tavoitteet ja toimenpiteet tukevat vesiluonnon monimuotoisuutta ja uhanalaisten lajien säilymistä. Suomen puolella valtaosa alueista kuuluu Natura 2000-alueisiin, joita koskevat vaatimukset voivat olla vesienhoitosuunnitelman tavoitteita tiukemmat. Vesienhoitosuunnitelmassa onkin priorisoitu toimenpiteiden toteutus muun muassa niihin vesistöihin, joissa on arvokkaita ja uhanalaisia lajeja tai vaarantuneita luontotyyppejä.

Ilmastonmuutos

Vesienhoitosuunnitelmassa ilmastoskenaario on mainittu vesien tilaan vaikuttavana tekijänä ja aiheeseen on kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota. Vesienhoitoalueen ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit on hyvä tunnistaa ja huomioida vesien kuormitukseen vaikuttavana tekijänä kaikissa toimenpiteissä, koska ilmastonmuutoksen vaikutukset (mm. lisääntynyt sadanta, routa-ajan väheneminen, vesien lämpeneminen) potentiaalisesti lisäävät useiden kuormitusta aiheuttavien tekijöiden määrää (mm. vieraslajit, ravinteiden ja humuksen huuhtoutuminen, kalataudit) ja lisäävät haasteita vesien hyvän tilan ylläpitämiseksi.

Avovesikauden pidentyminen ja vesien lämpeneminen voivat vaikuttaa kalaston rakenteeseen sekä myönteisesti että kielteisesti. Vesienhoitosuunnitelmassa on mainittu kylmän veden laji nieriä, joka sietää huonosti korkeita lämpötiloja ja muita kalalajeja. Nieriän esiintyvyys tunturijärvillä voisi mahdollisesti toimia yhtenä mittarina, jonka avulla voidaan arvioida ilmastonmuutoksen vaikutuksia, ja myös muutoksia tunturijärvien ekologisessa tilassa.

Kaivosvedet, teollisuus

Metsähallitus pitää tärkeänä, että Suomen ja Norjan viranomaiset tekevät yhteistyötä ja lausuvat ristiin mm. kaivos Hankkeista, joilla on vaikutusta rajat ylittäviin päävesistöalueisiin ja että tieto hankkeista kulkee kumpaankin suuntaan rajan ylitse.

Kalatalous ja vesiviljely

Vesienhoidon tavoite eli vesien hyvän tilan saavuttaminen on edellytys myös kalataloudelle. Kalavesien tilatavoitteet ovat myös yhteneväisiä vesienhoidon tavoitteiden kanssa. Kalatalouden näkökulmasta vesienhoitoalueilla sijaitsee erittäin tärkeitä vesistömuodostumia kalakantoineen. Lohikantojen tila ja seuranta on hyvin käsitelty vesienhoidonsuunnitelmassa ja siihen liittyvissä liitteissä.

Vesiviljelyn volyymin kasvattaminen on nykytasosta jopa viisinkertaiseksi edellyttää, että kasvatuksen ympäristövaikutukset ja nykyongelmat on ratkaistu erittäin huolellisesti. Vaikutuksia ei tule arvioida vain suunnittelualueella, vaan vaikutukset tulee arvioida laaja-alaisesti koko tuotantoketjun läpi rehunhankinnasta kuljetuksiin.

Metsätalous

Metsähallituksen Metsätalous Oy:llä ei ole huomautettavaa Norjan suomalais-norjalaisen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaan tai siihen liittyviin liitteisiin.

Kaavoitus ja biotalous

Metsähallituksen kiinteistökehityksellä ei ole huomautettavaa Norjan suomalais-norjalaisen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaan tai siihen liittyviin liitteisiin.

Juha S. Niemelä
pääjohtaja